

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א' לפיתוח פדגוגי
הפיקוח על תכניות לימודים ייחודיות

שם ביה"ס/המוסד: תיכון ליד האוניברסיטה

שם התכנית הייחודית: היסטוריה

תחום הדעת: מדעי הרוח

מספר יחידות הלימוד: 3

סמל מוסד: 140061

התיכון שליד האוניברסיטה

ההיסטוריה של ארה"ב 1860-1941

חברת ההמונים המודרנית 1870-1920

היקף התוכנית: 3 יח"ל (השלמה ל-5 יח"ל)

מכיני התוכנית¹:

רונית אופנהיים: מ.א., רכזת תוכניות ייחודיות בהיסטוריה.

ארז הקר: מ.א., מורה בבית הספר.

סמל בית הספר: 140061

רחוב רופין ירושלים 93435

פברואר 2009 (התוכנית מאושרת להפעלה משנת 2010)

כל הזכויות שמורות

¹ בכתיבת התוכנית התבססנו, בין השאר, על התוכנית הייחודית בהיסטוריה שהוגשה בדצמבר 2004, שנכתבה על ידי גב' אפרת בלברג וע"י גב' רונית אופנהיים.

תוכן עניינים

2	רציונל התוכנית.....
5	מטרות אופרטיביות כלליות.....
7	פירוט התכנים - תולדות ארה"ב 1860-1941.....
11	פירוט התכנים - חברת ההמונים המודרנית 1870-1920.....
17	ביבליוגרפיה מורחבת: ארה"ב.....
19	ביבליוגרפיה מורחבת: חברת ההמונים המודרנית.....
23	נספח א' – תבחינים להערכת העבודה המסכמת בנושא ארה"ב בהיקף של 1.5 יח"ל.....
24	נספח ב' – לוח זמנים לכתיבת העבודה המסכמת בנושא ארה"ב בהיקף 1.5 יח"ל.....
25	נספח ג' – דף הנחיות לתלמיד לכתיבת העבודה המסכמת בנושא ארה"ב בהיקף 1.5 יח"ל.....
26	נספח ד': דוגמא לדף צפייה בסרט.....
27	נספח ה' – דוגמא לדף עבודה במהלך סיור.....
28	נספח ו' – דוגמא לעבודה כיתה סביב מקורות ראשוניים.....
29	נספח ז': ניתוח מקורות ראשוניים בנושא הגירה באמצעות חיפוש בארכיונים דיגיטליים.....
30	נספח ח': תרגיל להגשה: ניתוח טקסטים - הפוליטיקה של חברת ההמונים.....
31	נספח ט: דוגמא לפעילות כיתתית - משפט ציבורי- לינקולן מול הדמוקרטיה.....

רציונל התוכנית:

התכנית הייחודית בהיסטוריה מבקשת לקרב את התלמידים לתחום הדעת היסטוריה. אנו מבקשים להציב אתגר לתלמידים גם ברמת ההעמקה הנדרשת בתוכנית, וגם בשילוב של תחומי דעת נוספים עם לימודי ההיסטוריה, כגון: ספרות, הגות, אמנות, מוסיקה וקולנוע. מטרת השילוב היא להרחיב את היריעה הנלמדת ולאפשר לתלמידים להכיר היסטוריה פוליטית, תרבותית וחברתית באירופה ובארה"ב. התפיסה הכללית של לימודי ההיסטוריה כפי שהיא קיימת היום היא חקר ההיסטוריה כתולדות התרבות. התוכנית המוצעת משלבת מגמה זו בלימודי ההיסטוריה בבית הספר התיכון.

התוכנית הייחודית בהיסטוריה מארגנת סביב שני נושאים מרכזיים, חומרים שונים ההופכים להיות משמעותיים, באמצעות הקשרים הקיימים ביניהם והבונים יחד תפיסה היסטורית ותמונה רחבה. שני הנושאים שבחרנו להעמיק בהם הם ההיסטוריה התרבותית, הפוליטית והחברתית של ארה"ב בין השנים 1860-1941 והתהוותה של חברת ההמונים המודרנית בין השנים 1860-1920. היסוד המארגן של שני נושאים אלו גם יחד, כלומר, של ההיסטוריה של ארה"ב ושל חברת ההמונים המודרנית, הוא ניתוח תהליכי מודרניזציה בעולם המערבי, וזאת באמצעות בחינת שתי חברות גדולות ומשפיעות, החברה האמריקנית והחברה האירופאית העוברות תהליכים אלה והמשפיעות על העולם כולו. בחרנו בשני נושאים, האחד ממוקד ועוסק בהיסטוריה של ארה"ב והשני, מתפרש למגוון נושאים הקשורים בחברת ההמונים שהיא מן המאפיינים המובהקים של חברת ההמונים המודרנית.

בנוסף, שני הנושאים מאפשרים לתלמידים להבין את ההוה באופן מעמיק יותר, לתלמידים ניתנים כלים המאפשרים להם לקרוא את המציאות הקיימת בעולמם טוב יותר, לחבר אותה למציאות זאת ולהפכה לרלוונטית. בין המטרות החשובות בלימוד ההיסטוריה בצורה זאת אנו מונים גם את המטרה של יצירת תובנה היסטורית מעמיקה המשרתת לא רק את הבנת העבר כשלעצמו.

מה מייחד את הלימוד בכל אחד מן הנושאים?

לימוד ההיסטוריה של ארצות הברית הינו לימוד סביב נושא ממוקד המתקדם על פי ציר אורך כרונולוגי, והסיפור ההיסטורי שלו מתמקד בתהליך התפתחותה של ארצות הברית למעצמה עולמית, סיפור שיש לו קו התפתחות ברור מנקודת זמן שבה ארצות הברית הינה מדינה גדולת שטח אולם מעוטת השפעה לכיוון של מעצמה קובעת בעלת נוכחות וכוה השפעה החורגים מן המציאות המקומית האמריקנית ומתייחסים אל ההיסטוריה העולמית.

לעומת זאת לימוד הנושא של חברת ההמונים המודרנית הינו לימוד רוחבי סביב נושא מסוים, שבו אין ציר זמן אחד אלא נושאים מגוונים, המשפיעים ומושפעים האחד מן השני והאחד על השני, יוצרים רקמה סבוכה של תופעות הבונות יחד את סיפורה ההיסטורי של חברת ההמונים המודרנית.

בבחירת הנושאים הנחו אותנו מספר עקרונות:

- א. אלו הם נושאים הפותחים פתח להבנה של העולם המורכב שבתוכו אנו חיים היום.
- ב. הן ארה"ב והן אירופה מהוות מרכז הכובד התרבותי של התקופה הנידונה והן של תקופתנו אנו.
- ג. שני הנושאים המתמקדים בארה"ב ובאירופה מאפשרים שילוב של לימוד ההיסטוריה היהודית בלימוד ההיסטוריה הכללית.
- ד. הנושאים מאפשרים למידה בין תחומית, היינו, לשלב בתהליך הלמידה תחומי דעת נוספים המאירים ומרחיבים את דרך הלמידה ההיסטורית המקובלת. דרך למידה כזו, מלבד היותה מעניינת הרבה יותר, מבקשת לשחזר את המציאות ההיסטורית במידת האפשר כפי שהתרחשה. היסטוריה מטבעה היא תחום דעת רב תחומי, שכן ההתפתחויות האנושיות, מתרחשות בתחומה: כספרות, כאמנות, כמדעים וכהגות.

התוכנית הייחודית נלמדת בכיתות י-יא. בכיתה י' נלמד נושא ארה"ב ובכיתה יא נושא חברת ההמונים המודרנית. היות ושני הנושאים עוסקים בתקופה דומה, כלומר במחצית השנייה של המאה ה-19 וראשית המאה ה-20, לכאורה אין חלוקה טבעית בין שני הנושאים וניתן לחשוב על אפשרות שבה ההיסטוריה של חברת ההמונים נלמדת ראשונה, ואילו ההיסטוריה האמריקנית נלמדת לאחר מכן, אולם רמת המורכבות שונה. הלימוד בנושאים השונים הקשורים בחברת המונים המודרנית הינו לימוד מורכב יותר המחייב יכולת אינטגרטיבית הנבנית בשנת הלימוד הקודמת, כלומר בשנה שבה לומדים את ההיסטוריה האמריקנית.

מדוע נלמד נושא ההיסטוריה האמריקנית לפני ההיסטוריה של חברת ההמונים?

- א. היות ושתי תכניות הלימוד עוסקות בתקופה דומה, כלומר במחצית השנייה של המאה ה-19 וראשית המאה ה-20, לכאורה אין חלוקה טבעית בין שתי התכניות וניתן לחשוב על אפשרות שבה ההיסטוריה האמריקנית נלמדת ראשונה, אולם היות ורמת המורכבות היא שונה הסדר הנבחר שבו לימוד ההיסטוריה של ארה"ב קודם ללימוד חברת ההמונים המודרנית.
- ב. הלימוד בנושאים השונים הקשורים בחברת המונים המודרנית הינו לימוד מורכב יותר המחייב יכולת אינטגרטיבית הנבנית בשנת הלימוד הקודמת, כלומר בשנה שבה לומדים את ההיסטוריה האמריקנית.
- ג. היות והלימוד בנושאים של ארה"ב עוסק מטבע מהותו בלימודים של מדינה אחת, גם אם מורכבת ורחבת ידיים, ואילו נושא חברת ההמונים עוסק בנושאים מגוונים שאינם שייכים למדינה או חברה אחת, אלא הוא מטבעו מתפרש על מספר מדינות וחברות, וכולל בתוכו השוואה אינהרנטית והתייחסות מורכבת ובו זמנית אל מה שקורה באותן החברות, הרי שהוא מורכב ומסובך הרבה יותר. תופעות חברתיות, תרבותיות וכלכליות הנלמדות בחברת ההמונים מצריכות מבט רחב יותר, מורכב יותר, ראייה היסטורית מרחבית שהיא הרבה יותר מסובכת מאשר ראייה היסטורית הממוקדת במדינה אחת. נראה לנו נכון יותר ללכת מן הפרט אל הכלל ולא מן הכלל אל הפרט.

ד. בנוסף, הלימוד בנושא ארה"ב מספק תשתית של מושגים אשר נלמדים בשנה זאת, כלומר בשנת י' ולאחר מכן בשנה שבה לומדים את חברת ההמונים המודרנית ניתן להעמיק ולהציב הסברים ומודלים הרבה יותר מורכבים ומופשטים. לדוגמה, נושא ההגירה נידון לראשונה בארה"ב שהיא כידוע חברת מהגרים ואי אפשר שלא לבחון שאלות יסוד כגון, מי הם המהגרים, מדוע להגר, מדוע להגר דווקא לארה"ב וכיוצ"ב שאלות בסיסיות, אשר הכרחיות להבנתה אופייה של החברה האמריקנית. לעומת זאת כאשר לומדים את נושא ההגירה בחברת ההמונים המודרנית, ההתייחסות היא הרבה יותר מורכבת ורחבת היקף, שכן ההגירה היא מן התהליכים החשובים ביותר להבנייתה של חברת ההמונים המודרנית ולהבנתה. כשלומדים את נושא ההגירה בשנה זאת, שנת י"א, אנו שואלים שאלות מורכבות וברמה שונה מן השאלות בהן עסקנו כשדנו בארצות הברית. למשל, אנו שואלים על חווית המהגרים, על השפעתה של ההגירה על זהויות קולקטיביות, על התנגשותה עם רעיון הלאומיות, על השפעתה ואופני ביטוייה הן בעולם היהודי והן בתנועה הציונית.

הערות והבהרות כלליות:

- לעיתים ישנה חריגה ממסגרת הזמן הנידונה (1860-1941), לדוגמא בארה"ב, החריגה לשנות ה-60, בעיקר סביב מאבקו של מרטין לותר קינג, נועדה להציג את התהליך שלא הושלם בתקופה הנלמדת ולהביאו, במובן מסוים, לידי השלמה ושיא. המאבק להשוואת זכויות השחורים שהחל אמנם במלחמת האזרחים, המשיך בצורות שונות במאה ה-20 כולל הקמת ה-NAACP ב-1909 והגיע לשיאו בשנות החמישים בהנהגתו של מרטין לותר קינג.
- התכנית המיועדת לחברת ההמונים מתרכזת בעיקר במערב ובמרכז אירופה, מכיוון ששם מתפתחת חברת ההמונים המודרנית על מאפייניה והשלכותיה, בעוד שבמקומות אחרים בעולם תהליכים אלה יתרחשו רק בלב המאה ה-20. הנושא המרכזי של חברת ההמונים הם תהליכי התפתחותה ועיצובה, ואלה חלים באירופה בשנים הנידונות.
- שילוב של תחומי דעת נוספים בהוראת ההיסטוריה הוא כאמור מרכיב מהותי. נושאי החתך הבינתחומיים משולבים בכל אחד מנושאי הלימוד במהלך הלמידה. נושאים אלא אינם נלמדים בנפרד. אנו מתייחסים למקורות ספרותיים, פילוסופיים, אומנותיים ומוסיקליים כמקורות היסטוריים ללימוד התקופה וללימוד הנושאים השונים שבה. איננו מבדלים אותם מתהליך הלמידה הכרונולוגי והם מהווים גם חלק מצורת ההערכה של הלמידה.

דרכי הלמידה המוצעות בתוכנית, המשלבות חקר, קריאה במקורות ראשוניים ומשניים, שימוש בסביבת למידה עתירת טכנולוגיה וההיחשפות לתחומי הדעת השונים מגוונות את ההוראה ומקרבות את הנושאים הנלמדים לתלמידים.

מטרות אופרטיביות כלליות:

מטרות קוגניטיביות

1. התלמיד יכיר את שיטות העבודה של ההיסטוריון: חקר מקורות משניים וראשוניים, הכרת ההבדלים ביניהם, השוואת היסטוריות, יצירת סינתזה היסטורית.
2. התלמיד יכיר ויפתח את המאפיינים הבאים של החשיבה ההיסטורית: הכרת העובדות ההיסטוריות, הבחנה בין עובדות לניתוח שלהן, הבחנה בין הסבר היסטורי להבעת דעתו של ההיסטוריון, הכרת הקושי שבכתיבת היסטוריה אובייקטיבית.
3. התלמיד ידע ליצור תמונות היסטוריות רחבות המורכבות מן העובדות והפרטים שלמד, אך ילמד להימנע מהכללות לא מבוססות ומשיפוטיות.
4. התלמיד יכיר תחומי דעת נוספים פילוסופיה, סוציולוגיה, אומנות, ספרות, פסיכולוגיה, מוסיקה מדע וקולנוע, ובאמצעותם ביטויים של תקופה ותופעותיה.
5. התלמיד יכיר תיאוריות חברתיות (הפסיכולוגיה של ההמון, מרכסיזם, ליברליזם, פאשיזם ראשוני, תיאוריות חינוכיות) שנוצרו בתקופה וישכיל להתמודד במישור השכלי. בהתייחסות לתיאוריות חברתיות ואישיות אנו מתכוונים לתיאוריה החברתית של וובר כדרך להסביר את התפתחות הקפיטליזם האמריקני; לתיאוריה של פרויד כדרך להבנת הבנייתן של מערכות חינוך מודרני (בהקשר זה מתייחסים גם להוגים נוספים כגון, קורצ'אק, מונטסורי). לתיאוריות חברתיות המשפיעות מאוד במאה ה-19 ובראשית המאה ה-20 אנו מתייחסים אל מארכס, גוסטאב לה-בון; לתיאוריות פילוסופיות לניטשה; לתיאוריות כגון תיאוריות חברתיות-פסיכולוגיות לאריך פרום. הפירוט המלא יופיע בטבלא המצורפת בהמשך.

מטרות ערכיות

1. התלמיד יפתח יושר אינטלקטואלי, וימנע מכתיבה שטחית ולא מבוססת.
2. התלמיד ילמד להכיר את המאפיינים של תופעות אנושיות ורעיונות אידיאולוגיים, ולבסס את הכרתו במורכבות החברה האנושית.
3. העיסוק במאבקים חברתיים המתנהלים בארה"ב ובאירופה מחנכים את התלמידים למחויבות ורגישות חברתית, מלמדים את הבסיס הדמוקרטי, ומעמיק את המחויבות לערכי הדמוקרטיה.

פיתוח מיומנויות

1. התמודדות עם חומר היסטורי ברמה גבוהה: התלמידים רוכשים מיומנות בקראית חומר מורכב מתחומים שונים וברמה אקדמית.

2. בחינת נושאים היסטוריים מזוויות שונות.
3. התלמידים ילמדו לערוך השוואות היסטוריות, בין מקורות שונים, מחקרים שונים והיסטוריונים שונים.
4. התוכנית מחייבת התמודדות עם כתיבת עבודת חקר ועם הגשת תרגילים בתחומים מגוונים, דבר שמאפשר לתלמידים להתמודד עם כתיבה עיונית, מושכלת ומעמיקה.
5. התלמידים לומדים להבחין בין איכויות של חומרים מקוונים שונים.
6. התוכנית מעודדת את התלמידים ללמוד גם באופן עצמאי תוך כדי הכנת הרצאות, מצגות, תרגילים ועבודה המכשירה אותם לגלות אוטונומיה לימודית רבה. גם העובדה שהם נדרשים לקרוא חומרים ברמה לימודית גבוהה יוצרת דחף ללמידה עצמאית.
7. התוכנית מעודדת הוראת תלמידים כך שהתלמידים הופכים לא רק ללומדים עצמאיים אלא גם למשתתפים אקטיביים בשיעורים. התלמידים מכינים מצגות והרצאות, מביאים אותם לפני הכיתה, ומלמדים אותה את הנושאים בהם התמחו.
8. התוכנית מעודדת אחריות כלפי עצמם ולכפי התלמידים האחרים בהיותם מחויבים להציג את החומר באופן מעניין ומעובד כהלכה.

צרכי התלמידים ובית הספר

אוכלוסיית בית הספר התיכון שליד האוניברסיטה מורכבת בעיקרה מתלמידים מצטיינים ומחוננים. בית הספר שואף לתת מענה חינוכי לתלמידים בעלי יכולת אקדמית גבוהה ומוטיבציה לימודית, תוך כדי חתירה ללימוד בדרכים מגוונות, פיתוח ידע מעמיק בתחומים רבים, חשיבה ביקורתית, סקרנות אינטלקטואלית ושאיפה למצוינות. דגש רב מושם בבית הספר על הקניית יכולת למידה אוטונומית, שאינה תלויה בהשגחתו הצמודה של המורה.

התוכנית הייחודית בהיסטוריה מציבה בפני התלמידים אתגר אינטלקטואלי ייחודי העונה על מטרות אלה. התוכנית דורשת לימוד של מקורות היסטוריים ברמה גבוהה, הכרה של תחומי דעת מגוונים, ניתוח מעמיק הבא לידי ביטוי הן בכתיבה והן בהבעה בעל פה, ופיתוח יכולות למידה עצמאית (כדגש על עבודות חקר), והוראת עמיתים.

שילוב עם תוכנית לימודי החובה בהיסטוריה

בבית הספר נלמדת תוכנית החובה בהיסטוריה המתפרשת כרגע על פני שלוש שנות לימוד, בכיתות י-יב. ממכלול הנושאים הנלמדים בתוכנית החובה ישנם מספר נושאים המתקשרים לנושאי התוכנית הייחודית, בראש ובראשונה נושא הלאומיות אשר קיבל מקום מרכזי בתוכנית החדשה. לכן נושא זה איננו נידון בהרחבה בתוכנית הייחודית. כמו כן נושאים נוספים שנלמדים בתוכנית החובה כגון: אמנציפציה, אנטישמיות, ציונות

ועליות, נדונות בתוכנית הייחודית בצורה אחרת מתוך רצון למקם תופעות אלו בנושאי התוכנית: חברת ההמונים המודרנית וארה"ב.

פירוט התכנים

תולדות ארה"ב 1860-1941

נושא	מספר שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה ²
מבוא- חוקה והמשטר הפדראלי, היחס אל העבדות.	3	התלמידים יכירו ויבינו את עקרונות המשטר הרפובליקני, את החוקה כ"מסמך חי", מבנה החוקה, הפשרות השונות המאפיינות אותה הכוללות את היחס לעבדות.	חוקה, פדראליזם (קונפדראציה כניגוד), איונים ובלמים, הפרדת רשויות. פשרה.	מקור ראשוני- "חוקה ארצות הברית", בתוך: רות קליינברגר, <u>תולדות ארצות הברית</u> , ת"ל, 1983, עמ' 145 – 152. מקור משני: גוטפלד, ארנון, <u>שערים לחוויה האמריקנית</u> , ת"א, רמות, 2006, עמ' 11 – 22.	קריאת טקסט ראשוני וטקסט פרשני הנלווה בהנחיית המורה והשתתפות תלמידים בקריאת הטקסט הראשוני בכיתה.	שיעורי בית, השתתפות בכיתה, תרגיל מס' 1.
גורמים מידיים וסיבות ארוכות טווח למלחמת האזרחים	2	התלמידים יכירו את הגורמים למשבר הפוליטי בארה"ב, ולפרוץ המלחמה. ויבינו את ההבדל בין גורמים קצרי טווח לארוכי טווח.	עבדות, מלחמת אזרחים, חברה צפונית, חברה דרומית, מדינות חופש, מדינות עבדות, פרשת מיזורי, לינקולן, פדראציה מול קונפדראציה, זכות הפרישה, מטעות.	מקור משני: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון משברים וצמיחה</u> , ירושלים, מרכז זלמן שז"ר, 2008 עמ' 59 – 75.	למידה בקבוצות והוראת עמיתים.	השתתפות פעילה. תרגיל מס' 1.
מהלך ותוצאות המלחמה.	3	התלמידים יכירו את מהלך מלחמת האזרחים ותוצאותיה. התלמידים יכירו את תחום ההיסטוריה הצבאית וינתחו את קרבות כדוגמא.	גרנט, לי, נאום גטיסבורג, שחורים במלחמה, הכרות שחרור העבדים, תיקונים לחוקה מס' 13 – 15.	מקור משני: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 76 – 79. מקור ראשוני: "נאום גטיסבורג", שם, עמ' 77.	קריאת הנאום, לימוד המלחמה באמצעות אתרי היסטוריה באינטרנט, כולל אתרי תמונות. הצגת קרבות שונים על ידי קבוצות עמיתים.	שיעורי בית, השתתפות בכיתה, תרגיל מס' 1.
מלחמת האזרחים (סרט)	3	הכרת מעמדם הייחודי של השחורים במלחמה, לצד תמונת ודימויים הממחישים את מלחמת האזרחים	גלורי, במאי: אדוארד ז'וק, 1989.	ניתוח הסרט בהתאם לחומר הנלמד באמצעות "דף צפייה".	תשובות לדף הצפייה.	
לינקולן- מנהיג דמוקרטי? דיקטטור לעת חירום? בחינת המיתוס שנוצר סביבו.	3	התלמידים יבינו את משמעות החלטתו של לינקולן להיכנס למלחמת אזרחים ויבחנו את מהותה של מדיניותו. התלמידים יכירו את מושג המיתוס ההיסטורי ויבחנו אותו לאור מנהיגותו של לינקולן במלחמה.	מיתוס היסטורי, לינקולן, רצח פוליטי. ג'ון וילקס בות'.	מקורות משניים: הופשטר, ריצ'רד, "אברהם לינקולן והמיתוס שצמח מעצמו", בתוך, <u>המסורת המדינית של אמריקה</u> , ריצ'רד הופשטר, תל-אביב, 1969. עמ' 109 – 153. יהושע אריאלי, "מיתוס הדמוקרטיה", בתוך, <u>היסטוריה ופוליטיקה</u> , יהושע אריאלי, תל-אביב, 1992, עמ' 318 – 336. אייל נווה, "רצח מנהיגים אמריקנים: טראומה, טרגדיה ומשמעות" <u>זמנים</u> , 57, 1996 – 1997. עמנואל סיוון, <u>מיתוסים ערביים פוליטיים</u> , מבוא עמ' 9 – 13. ³	דיון בדמותו של המנהיג, המתבסס על חומרי קריאה מגוונים.	תרגיל מס' 2.

² הציון בקורס זה, מורכב מחציתו מן העבודה השוטפת ומחציתו השנייה מעבודת החקר. בחלק של העבודה השוטפת, מורכב הציון מהגשת ארבעה תרגילים, משקלו של כל אחד מהם 15%, ומצגת שמשקלה 20%, שיעורי בית והשתתפות בכיתה 20%.

השתתפות במשפט על תפקידיו השונים: סגוריה, קטגוריה, עדים וקהל משתתף.	משפט ציבורי והתדיינות (DEBATE), האם מוצדק היה להיכנס למלחמה? השוואה בין עלות ותועלת.			התלמידים יגבשו הערכה כוללת ביחס למלחמה.	2	סיכום המלחמה
שיעורי בית והשתתפות.	קריאה במאמרה של אילנה פרנק ובחומר הנמצא בספרה של יונינה, ודיון כיתתי בעקבותיהם.	מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 80 – 83. פרנק, אילנה, "הקו-קלוקס-קלאן: שופר לגזענות בארה"ב 1865 – 1985", בתוך מירי אליאב פלדון (עורכת), <u>בעקבות קולומבוס: אמריקה</u> , 1492 – 1992, עמ' 407 – 423.	גזענות, קו קלוקס קלאן, חוקי הפרדה-סגרגציה, תיאוריית הסב, לינץ'.	התלמידים יכירו את המתנגדים למימוש שלושת התיקונים, תיאורים גזעניים ודרכי פעולתם.	3	גילויי אפליה ואלמות נגד שחורים.
השתתפות פעילה ושיעורי בית.	קבוצות עמיתים האחראיות על קריאה של שני המאמרים, והוראתו של הנושא בכיתה.	מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 84 – 97. גוטפלד, ארנון, <u>שערים לחוויה האמריקנית</u> , תל-אביב, רמת, 2006, עמ' 79 – 90. הורביץ, חגי, "חוקה וגזענות במורשת ארצות הברית", <u>זמנים</u> , 24, 1987.	פלסי נגד פרגוסון, ארגון ה-NAACP, בוקר וושינגטון מול דה בואה וויליאם, מרטין לותר קינג, מלקולם X ⁴ .	התלמידים יכירו ויבינו לעומק את טיבם של המאבקים החברתיים המשפטיים בארה"ב במטרה ליישם את תיקוני החוקה והישגיה של מלחמת האזרחים.	4	המאבק המשפטי והחברתי לשוויון זכויות.
שיעורי בית, השתתפות פעילה, תרגיל מס 3.	הוראת הנושא באמצעות קריאה במקורות, ניתוח המאמרים בכיתה והסברת המושגים והדמויות העיקריות הקשורים בנושא.	מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 110 – 121. גוטפלד, ארנון, <u>שערים לחוויה האמריקנית</u> , תל-אביב, רמת, 2006, עמ' 265 – 277. מקור ראשוני: סינקלר, אפטון, <u>ה'ג'נגל</u> , זמורה ביתן, תל אביב, 1987.	תאגידים, מונופולים, דיכידנד, מניות, מאבק עבודה מול הון, תקופת הבוסים הגדולים, דרוויניזם חברתי, העידן המזהב, קרנג'י, פורד, רוקפלר.	התלמידים יבינו את התפתחות התעשייה בארצות הברית, התפתחותו של קפיטליזם אמריקני, התפתחות התפתחותן של הערים הגדולות, השפעתה של הכלכלה על המערכות הפוליטיות.	4	תהליכי עירור ותיעוש בארצות הברית לאחר מלחמת האזרחים 1865 - 1914
השתתפות והכנת שיעורים. תרגיל מס' 3.	קריאה משותפת של חומרי הלימוד, והפעלת התלמידים בדיון, מתוך הסתמכות על קריאה נרחבת שלהם להכנת התרגיל.	מקור ראשוני, סינקלייר, אפטון, <u>ה'ג'נגל</u> , (1906), תרגום יואב הלוי, תל-אביב, זמורה-ביתן, 1987. מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 122 – 131. גל, אלון, "הזרם הפרוגרסיבי 1890 – 1920", בתוך: ארנון גוטפלד, <u>החוויה האמריקנית</u> , פרקים בהיסטוריה של ארצות הברית, תל-אביב, זמורה ביתן, 1986, עמ' 125 – 148.	התנועה הפרוגרסיבית (תנועת התיקונים), החוק נגד הטריסטרים-חוק שרמן ודרכי הפעלתו, 1890, תיאודור רוזוולט ו-וודרו ווילסון, מחאת העיתונאים- גורפי האשפה, מס הכנסה מדורג.	התלמידים יכירו את המחאה החברתית הצומחת בארה"ב כנגד התיעוש והקפיטליזם הדורסני, ילמדו את מטרות תנועת התיקונים, יבחינו בינם לבין תיקונים סוציאליסטיים, ילמדו את הישגיהם כולל תיקונים חוקיים.	4	מחאה חברתית נרחבת-תנועת התיקונים-תנועה חברתית המגיבה על ההתפתחויות הכלכליות 1890 – 1916.
השתתפות פעילה בשיעור. תרגיל מספר 3	התדיינות (debate) בין נציגי תאגיד הענק ונציגי התנועה הפרוגרסיבית.			התלמידים יפנימו את מערך המושגים הכלכלי-חברתי.	4	סיכום ההתפתחות הכלכלית והחברתית בארה"ב בסוף המאה ה-19 וראשית המאה העשרים.

³ בנושא זה פריטים ביבליוגרפיים רבים המהווים חומרים לתרגיל מס 2.

⁴ מרטין לותר קינג ומלקולם X פועלים מחוץ לתקופה הנלמדת, אך מכיוון שהמאבק לשוויון זכויות מגיע לשיא בתקופתם מצאנו לנכון להתייחס גם אליהם.

השתתפות פעילה והכנת שיעורים, תרגיל מס' 4.	ניתוח כרזות קריקטורות המציגות את האמביוולנטיות, קריאה בסיפורי הגירה מן התקופה (אנטוניה שלי), עיתונות, שירה,	מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון, משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 10 – 27. נוה איל, נביא אלי, <u>זמנים מודרניים</u> , חלק א', תל-אביב, 1998, עמ' 42 – 43; 57-59.	גורמי דחיה וגורמי משיכה, מדינת הגירה, כור היתוך, פסל החירות, אלס איילנד, חוקי הגירה, מכסות הגירה, סגירת שערים.	התלמידים יכירו את נושא ההגירה וחשיבותו בעיצובה של החברה האמריקנית. התלמידים יכירו את העמדות האמביוולנטיות בארה"ב ביחס לשאלת המהגרים, כולל אי הכלתם בתוך תנועת התיקונים ובתוך תנועת העבודה.	4	הגירה ומהגרים בארה"ב
תשובות לדף הצפייה.	ניתוח הסרט בהתאם לחומר הנלמד באמצעות "דף צפייה".	כנופיות ניו-יורק, במאי: מרטיסן סקורסזה, 2002.		המחשת קשיי ההגירה והקליטה.	2	הגירה ומהגרים בארה"ב (סרט)
השתתפות פעילה והכנת שיעורים, תרגיל מס' 4.	עיתונות יהודית, קריאה בספרות יהודית (שלום עליכם), כרזות וקריקטורות יהודיות.	צימרמן משה, גולדשטיין יוסף, <u>היסטוריה של המאה ה-20</u> , ירושלים, 1992, עמ' 176 – 189.	סדנאות היזע, ארגון בני ברית, ארגון הלוינס, החלוקה לזרמים: אורתודוקסי, קונסרוטיבי רפורמי.	התלמידים יכירו את ייחודה של ההגירה היהודית. יכירו את הקמתו של המרכז היהודי הגדול מלבד המרכז באירופה וילמדו את השינויים העוברים על הקהילה היהודית.	3	הגירת יהודים והשתלבותם
תשובות לדף הצפייה.	ניתוח הסרט בהתאם לחומר הנלמד באמצעות "דף צפייה".	רחוב הסטר, במאי: ג'ון מיקלין סילבר, 1975.			2	הגירת יהודים והשתלבותם (סרט)
השתתפות פעילה והכנת שיעורים, תרגיל מס' 4.	קריאה ביקורתית ומעמיקה של מקור ראשוני מורכב בתכנון. שאלת המיתוס ומידת קירבתו אל האמת ההיסטורית (המשכיות לשאלת המיתוס ההיסטורי סביב דמותו של לינקולן).	מקורות משניים: גוטפלד, ארנון, <u>שערים לחוויה האמריקנית</u> , תל-אביב, רמות, 2006, עמ' 183 – 191. מקורות ראשוניים: פ.ג. טרנר, "משמעות הספר בהיסטוריה האמריקנית", (1893), בתוך, <u>ארצות הברית</u> , תל-אביב, ת"ל, 1983, עמ' 131 – 135.	ספר, היעוד הגלוי, מערב פרוע, הקאבוי, גדר התיל, אימפריית הבקר. מימושה של טכנולוגיה תחבורתית (הרכבת)	התלמידים יכירו את הספר כגורם מעצב של האתוס האמריקני.	5	הגירה פנימית יצירתו של מיתוס המערב והתיאוריה של טרנר
השתתפות פעילה והכנת שיעורים,	קריאה במקורות ראשוניים של קטעי עיתונות צהובה מן המקורות.	מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון, משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 156 – 161. גוטפלד, <u>ממלחמת האזרחים למלחמה הקרה</u> , האוניברסיטה המשודרת, 1989, עמ' 81 – 91.	אימפריאליזם ימי, מלחמת ספרד-ארה"ב, משבר קובה, פיליפינים, תעלת פנמה, דלת פתוחה, עיתונות צהובה.	התלמידים יכירו וילמדו את תהליך התעצמותה של ארה"ב. ילמדו את ייחודיותו של האימפריאליזם האמריקני, תחומי התפשטות,	4	אימפריאליזם אמריקני- 1890 – 1914 ראשית בנייתה של המעצמה האמריקנית
השתתפות פעילה והכנת שיעורים,	קריאה במקורות ראשוניים: 14 הנקודות של וילסון, ניתוח קריקטורות על הכניסה למלחמה ואת כרזות המלחמה. דיון משותף בגורמים לכניסה למלחמה.	מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון, משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 162 – 166. גוטפלד, <u>ממלחמת האזרחים למלחמה הקרה</u> , האוניברסיטה המשודרת, 1989, 101-117. מוריסון, סמואל אליוט, קומאג'ר, הנרי סטיל, <u>לכטנברג ויליאם</u> , ההיסטוריה של ארצות הברית, כרך ב', זמורה ביתן, תל אביב, 1984, ע"מ- 572-581.	מברק צימרמן, דוקטרינת מונרו, וילסון, 14 הנקודות, חופש השיש בימים, ביטחון קיבוצי.	התלמידים יכירו את הסיבות שהובילו את ארה"ב לוותר על מדיניות בלגנית מסורתית (דוקטרינת מונרו), ויבינו את המהלך ממדיניות של נשיא פרוגרסיבי למדיניות דומה ושונה.	4	גורמים למעורבותה של ארה"ב במלחמת העולם הראשונה וילסון מהתנגדות לכניסה למלחמה ועד ל-14 הנקודות.
השתתפות פעילה והכנת שיעורים,	ניתוח דיון משותפים לתוצאות המגוונות של המלחמה.	מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון, משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 166 – 171. גוטפלד, <u>ממלחמת האזרחים למלחמה הקרה</u> , האוניברסיטה	חבר הלאומים, ועידת וושינגטון, תיקון מס' 19 לחוקה: זכות הבחירה לנשים, קפיטליזם בוטה, זמן העסקים, סגירה קפדנית של שערי	התלמידים יכירו את התוצאות המדיניות של המלחמה, כגון, בלנות מדינית לצד מדיניות כלכלית של הלוואות. יכירו את רדיפת הסוציאליזם	4	תוצאות המלחמה: מדיניות, חברתיות, אידאולוגיות.

		המשודרת, 1989, 101-117 מוריסון, סמואל אליוט, קומאג'ר, הנרי סטיל, לכתנברג, ויליאם, <u>ההיסטוריה של ארצות הברית</u> , כרך ב', זמורה ביתן, תל אביב, 1984, ע"מ-585-591.	ההגירה (1924), 'מדיניות השכן הטוב'.	בארה"ב, יכירו את ההשפעות על הימין הלבן הקיצוני (הגל השני של הקו-קלוקס-קלאן)		
שנות ה-20 משפע לשפל כלכלי	4	התלמידים יכירו את שנות ה-20 בהקשרם הכלכלי, את התיאוריות הקפיטליסטיות המונעות התערבות מדינה, תעשייה מתקדמת למוצרי רווחה, ויתודעו לעשור של צמיחה כלכלית גדולה, לצד גורמים ארוכי טווח וקצרי מועד היוצרים את המשבר, בחקלאות, בתעשייה ובשוקי ההון.	קפיטליזם ליברלי, משבר החקלאות, רוויה תעשייתית, הובר, בורסה, יום חמישי השחור, משבר הבנקים, אינפלציה, אבטלה, מיתון, אשראי ומשבר האשראי.			
שנות העשרים – מבט תרבותי/חברתי	3	התלמידים יכירו את ההתפתחויות התרבותיות בשנות העשרים	ג'אז, קולנוע, אופנה,			
שנות העשרים עם המשבר הכלכלי – ניו דיל, והתגובות במערכת הפוליטית בעד ונגד.	5	התלמידים יכירו את דרכי התמודדותו של רוזוולט עם המשבר, את החזרת האמון לציבור, את החוקים שמטרתם לחלץ את המדינה מן המשבר, יכירו את הגופים המתנגדים והתומכים.	ניו דיל, פ.ד. רוזוולט, שיחות מול האח, מאה ימים של חסד, עבודות יזומות, עמק טנסי, חקיקה מהפכנית: חוק הבראת החקלאות, חוק ההכנסה, חוק השיכון הלאומי, חוק ואגנר, חוק הביטוח הסוציאלי.			
עבודות יחידה ⁵	15	התלמידים יציגו וישתפו את הכיתה בנושאי עבודתם ודרכי התמודדותם עם העבודות.				
השתתפות פעילה והכנת שיעורים,		מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 132 – 136.				
שנות ה-20 משפע לשפל כלכלי		מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 132 – 136.				
שנות העשרים – מבט תרבותי/חברתי		מקור ראשוני: פיצג'רלד, סקוט, <u>גטסבי הגדול</u> , הקיבוץ המאוחד, 1999. פורד-קופולה, פרנסיס (במאי) <u>גטסבי הגדול</u> , 1974.				
השתתפות פעילה והכנת שיעורים,		מקורות משניים: פלורסהיים, יונינה, <u>תולדות ארצות הברית: חזון משברים וצמיחה</u> , מרכז זלמן שז"ר, 2008, עמ' 137 – 141. יעקב, מצר "עידן חדש ומשבר בסופו", <u>זמנים</u> , 8, עמוד 44-57. מקור ראשוני: סטיינבק, ג'ון, <u>ענבי זעם</u> , זמורה ביתן, 1988.				
מצגות		מצגות				
מצגות		כל תלמיד ייתן לפני השיעור חומר קריאה ממוקד רלוונטי לנושא עבודתו.				

⁵ במסגרת שיעורים אלו יציגו התלמידים את נושאי העבודות שלהם.

חברת ההמונים המודרנית 1870-1920

נושא	מספר שעות הלימוד	מטרות אופרטיביות	מושגים מרכזיים	ביבליוגרפיה לתלמיד	דרך ההוראה	דרך ההערכה ומשקלה ⁶
מבוא: מאפייני חברת ההמונים	5	הצגה ראשונית של נושאי הלימוד השנתיים. התלמידים יכירו את מכלול הנושאים העומדים בבסיסה של חברת ההמונים וקשרים בסיסיים וראשוניים ביניהם.	דמוגרפיה, הגירה, מהפכה תעשייתית שנייה ומהפכה טכנולוגית, לאומיות, ליברליזם, סוציאליזם פאשיזם ראשוני, חינוך פורמלי וחינוך לא פורמלי, דמוקרטיה, ניכור, אימפריאליזם. תרבות הפנאי.	נווה אייל, נביא אלי, זמנים מודרניים, חלק א', תל-אביב, 1998, עמ' 26 – 33. צימרמן משה, גולדשטיין יוסף, היסטוריה של המאה ה-20, ירושלים, 1992, עמ' 96 – 103. ברכט, ברטולד, גלות המשוררים, הקיבוץ המאוחד, 1978 עמ' 13-15.	"שמש מושגים". המורה יציג את נושאי השיעור. קריאה משותפת בשירו של ברכט "על ב. ב. המסכן".	עבודת כיתה.
המהפכה התעשייתית - טכנולוגית	5	התלמידים יכירו את המהפכה התעשייתית השנייה על הישגיה הטכנולוגיים. יבינו את השפעתה על התפתחותה של חברת ההמונים.	פחם, חשמל (נורת החשמל), רכבות, רכבת תחתית, אוניות קיטור, מכונות, רדיו, טלגרף, טלפון, סינמטוגרף.	נווה אייל, נביא אלי, זמנים מודרניים, חלק א', תל-אביב, 1998, עמ' 44 – 50, 45. תומסון, דייוויד, אירופה מאז נפוליאון, (תרגום, אריה חשביה) כרך א', תל-אביב, 1984, עמ' 261 – 273.	הצגת הדימויים של המהפכה התעשייתית ע"י המורה והתלמידים המציגים הישגים אלה במצגות.	השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית. הכנת מצגות והצגתן
המהפכה התעשייתית (סרט)	5	המחשת תהליכי התיעוש והמודרניזציה במישור הקולקטיבי והאישי. הצגת חשיבותו של המדיום הקולנועי בתרבות ההמונים.		זמנים מודרניים, במאי: צ'ארלי צ'פלין, 1936.	ניתוח הסרט בהתאם לחומר הנלמד באמצעות "דף צפיה".	דף הצפיה.
המהפכה מדעית-טכנולוגית	5	התלמידים יכירו את הרקע המדעי להישגים הטכנולוגיים, וילמדו את הנושאים המדעיים המרכזיים של התקופה ואת מדעניה.	אלקטרו-מגנטיקה, גלי אור, זרם ישר, קרני רנטגן, מקסוול, היינריך הרץ, רנטגן, מרקוני, מארי קירי, רדיו-אקטיביות, איינשטיין, אדיסון, בל.	תומסון, דייוויד, אירופה מאז נפוליאון, (תרגום, אריה חשביה) כרך א' תל-אביב, 1984, עמ' 408 – 421.	לימוד הנושאים הטכנולוגיים – מדעיים במעבדה לפיזיקה באמצעות הרצאת אורח והדגמות מתחום הדעת פיזיקה	
דמוגרפיה ודמוגרפיה יהודית (מבוא לנושא ההגירה)	5	התלמידים יכירו את מושג הדמוגרפיה, יבינו את הגידול הדמוגרפי וסיבותיו. ילמדו את המהפך הדמוגרפי בקהילות היהודיות.	אוכלוסייה, גידול דמוגרפי, נס דמוגרפי, דמוגרפי.	טבלאות ומפות מאתר מט"ח נווה אייל, נביא אלי, זמנים מודרניים, חלק א', תל-אביב, 1998, עמ' 22-25. צימרמן משה, גולדשטיין יוסי, היסטוריה של המאה ה-20, ירושלים, 1992, עמ' 115-119. תומסון, דייוויד, אירופה מאז נפוליאון, (תרגום, אריה חשביה) כרך א', תל-אביב, 1984 עמ' 337-335.	קריאת טבלאות העוסקות בנתונים דמוגרפיים תוך ניתוח התופעה היהודית ייחודית.	השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית
הגירת המונים ⁷	5	התלמידים יכירו את מושג ההגירה כאחד הנושאים	גורמים דחייה וגומי משיכה, אוניות קיטור, רכבות,	נווה אייל, נביא אלי, זמנים מודרניים, חלק א', תל-אביב, 1998, עמ' 42-43.	ניתוח כרזות וקריקטורות ומקורות ראשוניים העוסקים בהגירה ובמהגרים.	השתתפות בשיעור והכנת

⁶ הציון בקורס זה, מורכב מחציתו מן העבודה השוטפת ומחציתו השנייה מבחינת בגרות. בחלק של העבודה השוטפת, מורכב הציון מבחינת מתכונת 25%, הגשת שלושה תרגילים, משקלו של כל אחד מהם 15%, מצגת, שמשקלה 10%, שיעורי בית והשתתפות בכיתה 20%.

⁷ נושא ההגירה בחברת ההמונים משלים את נושא ההגירה בחברה האמריקאית, תוך התמקדות בדרך שבה הוא תורם לבנייתה ולבסיסה של חברת המונים.

שיעורי בית תרגיל מס' 1	קריאת טקסטים מקוריים הממחישים את חווית ההגירה (אנטוניה שלי)	קאתר, וילה, אנטוניה שלי, עם עובד, 1992, עמ' 9-45.	חופש תנועה, דרכונים (מונופול על אמצעי התנועה הלגיטימיים), חוקי הגירה	המעצבים את חברת ההמונים. התלמידים ילמדו את מורכבות ההגירה המתאפשרת באמצעות ההתפתחות הטכנולוגית, המתבקשת לאור לבעיות הדמוגרפיות והמנוגדת לרעיון הלאומיות.		
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית תרגיל מס' 1	קריאת טקסטים הממחישים את חווית ההגירה (שלום עליכם, עגנון).	צימרמן משה, גולדשטיין יוסי, היסטוריה של המאה ה-20, ירושלים, 1992 ע"מ 176-189. עגנון, שמואל יוסף, תמול שלשום, שוקן, 1998, 5-20.	גורמי דחייה וגורמי משיכה בהקשר היהודי.	התלמידים יכירו את יהודיותה (בהיקף ובמניעים) של ההגירה היהודית.	5	הגירת המונים יהודית
עבודת כיתה. דף צפייה.	השוואה בנושא דימויי ההגירה, המהגרים והקליטה כפי שבאים לידי ביטוי בקטעי הסרטים.	קטעים מתוך: פלה הכובש, במאי: אוגוסט בילה, 1987. מסע אל החלום, במאי: עמנואל קריאלזה, 2006 הסנדק, פרנסיס פורד קופולה, 1972. הלב (סדרת אנימציה), פרק ראשון, 1976.		המחשת ההכרח שבהגירה והמחיר המשלמים המהגרים	5	הגירת המונים (קטעי סרטים וסרט האורך מלא)
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית תרגיל מס' 1	ניתוח המקור המשני לרבות המקורות הראשוניים המופיעים בו.	אלרואי, גור, אימיגרנטים: ההגירה היהודית לארץ-ישראל בראשית המאה העשרים, יד בן-צבי, ירושלים, 2004, פרק מבוא.	היסטוריוגרפיה, עליה, עליה ראשונה, עליה שנייה,	התלמידים יכירו את מקומן של העליות לארץ ישראל בתוך נושא ההגירה בחברת ההמונים. התלמידים יכירו את הדין ההיסטוריוגרפי סביב המושגים: עליה והגירה.	5	הגירה יהודית – לארץ ישראל – עליה או הגירה?
	ניתוח המקורות. השוואה מול דמות החלוץ האמריקני בספר (עליו למדו בכיתה י').	נוימן, בועז, תשוקת החלוצים, עם עובד, תל אביב, 2009. ענברי, אסף, הביתה, ידיעות אחרונות, תל אביב 2009. שילה, מרגלית, אתגר המגדר: נשים בעליות הראשונות, הקיבוץ המאוחד, תל אביב 2009	חלוצים, היהודי החדש, קבוצה, מגדר, נשים	התלמידים יכירו את הדילמות, שליוו את הווי החלוצים, ואת חשיבותו של "החלוץ" בציונות.	5	הגירה יהודית – לארץ ישראל – דמות החלוץ והיהודי החדש
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית	קריאת ודין סביב המקורות המשניים;	תומסון, דייוויד, אירופה מאז נפוליאון, (תרגום: אריה חשביה) כרך א', תל-אביב, 1984, ע"מ 346-350; 418-421.	חילון, הפרדת דת ממדינה,	התלמידים ילמדו על המאבק של הפרדת דת מהמדינה במדינות אירופה	5	תהליכי חילון והשכלה והשפעותיהם על החברה האירופאית ובחברה היהודית (מבוא לפוליטיקת ההמונים)
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית תרגיל מספר 2	ניתוח קטעים המקור הראשוני.	מיל, ג'ון סטוארט על התרבות, תרגום: אריה סימון, ירושלים, 2002. קליינברגר, רות, פרקים בתולדות המחשבה המדינית, תל אביב, 1965, עמ' 184-195.	מיל, חופש הביטוי, חופש ההתאגדות, חופש מדת, אדם סמית' זכות לקנין, היד הנעלמה.	התלמידים יכירו את עקרונות הליברליזם ואת הוגיו המרכזיים	5	פוליטיקה של חברת ההמונים: ליברליזם אידאולוגיה
השתתפות בשיעור והכנת	ניתוח מקורות ראשוניים כגון: מצעי המפלגות, כרזות תעמולה, קריקטורות ותמונות.	נוה איל, נביא אלי, זמנים מודרניים, חלק א', תל-אביב, 1998, ע"מ 26-31.	מפלגות המונים, המאבק על זכות הבחירה, מאבק על	התלמידים יכירו את ההתארגנויות הפוליטיות	5	פוליטיקה של חברת ההמונים: ליברליזם מעשה

שיעורי בית תרגיל מספר 2		תומסון, דייוויד, <u>אירופה מאז נפוליאון</u> , (תרגום, אריה חשביה) כרך א', תל-אביב, 1984 ע"מ 333-335; 394-395. צימרמן, משה וגולדשטיין יוסף, <u>היסטוריה של המאה העשרים: העולם והיהודים בדורות האחרונים -1880</u> , 1914, זלמן שז"ר 1992, ע"מ 58-63. וולף, וירג'יניה, <u>חדר משלך</u> , תל אביב, 1981, ע"מ 54-56.	זכות הבחירה לנשים - התנועה הסופרג'יסטית.	המיישמות את רעיונות הליברליזם		– מפלגות המונים
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית תרגיל השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית מספר 2	ניתוח "המניפסט הקומוניסטי", ודוחות על מצב הפועלים.	אביניר, שלמה, <u>רשות הרבים – שיחות על מחשבה מדנית</u> , תל אביב, 1996, עמ' 153-169. מארכס, קארל, אנגלס, פרידריך, <u>המניפסט הקומוניסטי</u> , הקיבוץ המאוחד, 1975.	"המניפסט הקומוניסטי", סוציאליזם מהפכני, סוציאל דמוקרטיה.	התלמידים יכירו את עקרונות הסוציאליזם ואת הוגיו המרכזיים, ואת תשובתו לבעיית הניכור בחברה המודרנית.	5	פוליטיקה של חברת ההמונים: סוציאליזם אידאולוגיה
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית תרגיל מספר 2	סדנא: כתיבת מצע למפלגות השונות, בנייה של תעמולת בחירות (מצגות), וקיום הליך בחירות לדוגמא.	תומסון, דייוויד, <u>אירופה מאז נפוליאון</u> , (תרגום, אריה חשביה) כרך א', תל-אביב, 1984 337-343;	מפלגות פועלים (הלייבור, 1905), איגודים מקצועיים, חקיקה סוציאלית, האינטרנציונל	התלמידים יכירו את ההתארגנויות הפוליטיות המיישמות את רעיונות הסוציאליזם	5	פוליטיקה של חברת ההמונים: סוציאליזם מעשה
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית תרגיל מספר 2	דיון וניתוח במקורות אומנותיים, וקריאה משותפת של הטקסטים.	שטרנהל, זאב, <u>המחשבה הפשיסטית לגוניה</u> , תל אביב, 1988, ע"מ 9-54.	פוטוריזם, גוסטב לה-בון, פסיכולוגיית חברתית.	התלמידים יכירו את עקרונות הפאשיזם הראשוני ואת הוגיו המרכזיים ואת תשובתו לבעיית הניכור בחברה המודרנית	5	פוליטיקה של חברת ההמונים: פשיזם ראשוני אידיאולוגיה
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית	דיון סביב השאלה האם מדובר במהפכה אינטלקטואלית או התמודדות עם מציאות תרבותית ופוליטית.	אלבר קאמי, <u>הזר</u> , עם עובד, תל אביב, 1985. מגי, בריאן, <u>הפילוסופים הגדולים: מבוא לפילוסופיה המערבית</u> , פרווה, תל אביב, 1997, ע"מ 302-328. ניטשה, פרידריך, <u>בה אמר זרטוסטרא</u> , שוקן, 1997, עמ' 10-23. צימרמן, משה וגולדשטיין יוסף, <u>היסטוריה של המאה העשרים: העולם והיהודים בדורות האחרונים -1880</u> , 1914, זלמן שז"ר 1992, ע"מ 166-174. שטרנהל, זאב, <u>המחשבה הפשיסטית לגוניה</u> , תל אביב, 1988, ע"מ 9-54.	רומנטיקה, פסיכואנליזה, פילוסופיה ניטשיאנית, האדם העליון, סורל, פרויד, לה-בון.	התלמידים יכירו את התגובות האנטי רציונאליות למציאות החברתית, תרבותית ופוליטית.	5	זרמים בחשיבה האנטי רציונאלית
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית	קריאה משותפת בטקסטים ספרותיים מהתקופה.	קפקא, פרנץ, <u>רופא כפר</u> , עם עובד, תל אביב, 2000, עמ' 29, 35, 37, 222. אלבר קאמי, <u>הזר</u> , עם עובד, תל אביב, 1985. אביניר, שלמה, <u>משנתו החברתית והמדינית של קארל מארכס</u> , הקיבוץ המאוחד, 1967, עמ' 109-11.	ניכור, זרות, בדידות, פרנץ קפקא, פרידריך ניטשה,	התלמידים יכירו את אחת התוצאות המובהקות של חברת ההמונים המודרנית: הניכור והבדידות הן בחברה האירופאית הכללית והן בחברה היהודית וביטוייה בספרות	5	תופעת הניכור החברתית-תרבותית וביטוייה בספרות
השתתפות	ניתוח יצירות אמנות של הזרמים	אינציקלופדיה לאמנות,	אימפרסיוניזם,	התלמידים יכירו	5	תופעת הניכור

החברתית- תרבותית וברטייה באמנות	אופני הביטוי של תופעת האינדיווידואליזם הניכור והבדידות באמנות	אקספרסיוניזם, דאדא, פיקאסו.		השונים המשקפים את תופעת הניכור והמשבר החברתי.	בישעור והכנת שיעורי בית
תופעת הניכור החברתית- תרבותית וברטייה באמנות (סיוור)	5	-	-	סיוור, הדרכה והרצאה במוזיאון ישראל	דף פעילות לסיוור במוזיאון.
אמנות ותרבות בעידן ההמונים	5	התלמידים יכירו את האמנות המיועדת להמונים והמייצגת אותם.	צילום, קולנוע, האחים לומייר, אדיסון, ראינוע, קולנוע, מוסיקה	קריאת ודיון סביב המקורות המשניים; קריאה בעיתונות התקופה הדנה בנושא. דיון בתפקידה של המוסיקה בעידן ההמונים (המונים, השמעה המונית בעקבות שינויים טכנולוגיים – גרמפון)	השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית
אמנות ותרבות בעידן ההמונים – יומני חדשות וסרטי קולנוע	5	המחשה אופייה ותפקידה של האמנות בעידן ההמונים.		צפייה ביומני חדשות מהתקופה, דרך האתר הרשמי של יומני החדשות כבריטניה http://www.britishpathe.com צפייה מודרכת בסרט עלילתי מהתקופה (שוד הרכבות הגדול/הולדתה של אומה/מטרופוליס) ⁸	דו"ח צפייה
תמורות במערכת החינוך	5	התלמידים יכירו את מערכת והחינוך ואת השינויים שחלים בה. התלמידים יכירו את האידיאולוגיות של החינוכיות של התקופה ואת המתח ביניהן (מטרות המדינה לעומת צרכי הפרט).	גימנסיה, קוריקולום, חוק חינוך חובה, סוציאליזציה, אקולטורציה, אינדיבידואליזציה; קורצ'אק, שיטת מונטסורי,	קריאת ודיון סביב המקורות המשניים;	השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית
מערכת החינוך - סרט	5	המחשה של אידיאולוגיות ומערכות חינוך שונות.		צפייה באחד מהסרטים הבאים: קבקי עץ, לשון הפרפר, 400 המלקות.	דף צפייה
תנועות נוער	5	התלמידים יכירו את מערכת החינוך הבלתי פורמלית ואת המתח הקיים סביבה כמשלימה או נוגדת את מערכת החינוך הפורמלית ועולם המבוגרים.	הוונדרפוגל (הציפור הנוודת) הצופים, תנועות הנוער היהודיות: השומר הצעיר, תכלת לבן.	הלל, ברזל, תנועת הנוער – קורותיה בעמים ובישראל, ההסתדרות הציונית, 1963, ע"מ 52-6. צבי לם, תנועת הנוער הציונית במבט לאחור, ספריית הפועלים 1991, ע"מ	השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית
אנטישמיות - דוגמא ליחסים בין רוב ומיעוט ולחשיבה אנטי רציונלית.	5	התלמידים יכירו את היחסים בין רוב ומיעוט בהקשר היהודי; את תופעת האנטישמיות.	אנטישמיות, אמנציפציה, דרוויניזם חברתי, פרשת דרייפוס, הפרוטוקולים של זקני ציון.	ניתוח ודיון סביב דוגמאות להשתלבותם של יהודים במדינות מרכז ומערב אירופה (ד'שאל, רייסר, הרצל, דרייפוס, כרמיה). ניתוח פרשת דרייפוס והפרוטוקולים של זקני ציון על	השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית

⁸ בנוסף, יוצגו במהלך הקורס סרטים נוספים סביב נושאי הלימוד השונים.

	היבטיהם השונים (עיתונות, קריקטורות, סרטים).	קליבלאט, נורמן, פרשת דרייפוס והשתקפותה בספרות, באמנות ובתקשורת. משרד הביטחון, 1991.		המודרנית המהווה ביטוי בולט לחברת ההמונים המודרנית		
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית	ניתוח דמותו של "היהודי החדש" – השוואה בין דרכי הביטוי של היהודי החדש בזרמים השונים; השוואה בין הציונות לתנועות לאומיות אחרות.	אביניר, שלמה, הרעיון הציוני לגווניה, פרק א' הציונות כמהפכה, עם עובד, 1980. אניטא שפירא, "המיתוס של היהודי החדש", בתוך: יהודים חדשים יהודים ישנים, עם עובד, 1997 ע"מ 155-174.	ציונות, ציונות מדינית, ציונות רוחנית, ציונות סוציאליסטית, יהודי חדש.	התלמידים ילמדו על הציונות כתשובה למצוקות ולהשפעות עידן ההמונים המודרני, וכתנועה לאומית המונית.	5	הציונות כתנועה לאומית המתפתחת בקרב חברת ההמונים
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית	ניתוח כתביו של הרצל ודיון סביב אופי מנהיגותו.	הרצל, תיאודור, "מדינת היהודים" בתוך: החזון, הספריה הציונית, 1960. הרצל, תיאודור, "אלטנלינג – תל אביב", בתוך: החזון, הספריה הציונית, 1960.	מדינת היהודים, אלטנלינג, ציונות מדינית,	התלמידים יכירו את דמותו של הרצל כמנהיג של חברת המונים ואת הגותו המדינית.	5	הרצל – מנהיג של תנועה לאומית בעידן ההמונים
דף צפייה	צפייה בסרט "אוניית הקרב פטימקין" 1925.	קונפיני, מיכאל, "רוסיה: שנת 1917 והדרך אליה", זמנים, 27-28, 1988, ע"מ 19-25. אשר, אברהם, "המנשביקים במהפכה הרוסית, זמנים, 27-28, 1988, ע"מ 41-45.	ניקולאי השני, מלחמת רוסיה-יפן, דומא, מרד המלחים	התלמידים יכירו את הגורמים למהפכה ואת תוצאותיה.	5	מהפכות ברוסיה 1905
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית	קריאה ודיון סביב המקורות המשניים.	טומסון, דייוויד, אירופה מאז נפוליאון, (תרגום, אריה חשביה) כרך ב', תל-אביב, 1984 ע"מ 560-555. פיפס, ריצ'ארד, "הטקטיקה המהפכנית של לנין באביב של 1917, זמנים, 27-28, 1988, ע"מ 128-132. רבינוביץ' אלכסנדר, "הבולשביקים ותפקיד ההמונים במהפכת אוקטובר בפטרורגד", זמנים, 27-28, 1988, ע"מ 28-37. הובסבאום, אריק, עידן הקיצוניות, עם עובד, 1994, ע"מ 57-66.	לנין, טרוצקי, הצבא האדום, המפלגה הבולשביקית, סובייטים,	התלמידים יכירו את הגורמים למהפכה את מאפייניה כמהפכת המונים ואת תוצאותיה. התלמידים יכירו את דמותם של לנין וטרוצקי כמנהיגי המהפכה	5	מהפכות ברוסיה - 1917
השתתפות בשיעור והכנת שיעורי בית	קריאה ודיון סביב המקורות המשניים והראשוניים.	נווה אייל, נביא אלי, זמנים מודרניים, חלק א', תל-אביב, 1998, ע"מ 73-66. קטעים מתוך: ג'וזף קונרד בלב האפלה, ידיעות ספרים, 2008.	"משא האדם הלבן", משבר פשוטה, מרד הבוקסים, מלחמת הבורים, ססיל רודס,	התלמידים יכירו את תופעת האימפריאליזם, סיבותיו ומאפייניו.	5	אימפריאליזם
דו"ח סיור	סיור	-	קפיטולאציות, תעלת סואץ, קונסוליות, בתי חולים, בתי יתומים, אכסניות, מוסדות דת, (מגרש) רחוב הרוסים, רחוב הנביאים).	התלמידים יכירו את התחרות האימפריאליסטית על שליטה בארץ ישראל במאה ה-19	5	ארץ ישראל בהקשר התחרות האימפריאליסטית - סיור
תרגיל מספר 3	קריאה ודיון סביב המקורות המשניים.	נווה אייל, נביא אלי, זמנים מודרניים, חלק א', תל-אביב, 1998, ע"מ 123-118. בן ישראל, חדווה, "משלום למלחמה ומלחמה לשלום", זמנים, 65, 71-66.	מלחמות הבלקן, משבר מרוקו, משבר אוגוסט, הברית המשולשת, ההסכמה הלבבית, מאזן הכוחות,	התלמידים יכירו את הגורמים והרקע שבתוכן צומחים הסכסוכים המביאים למלחמת העולם הראשונה.	5	מלחמת העולם הראשונה - גורמים
תרגיל מספר 3	סרט: הג מולד שמח/במערב אין כל חדש. ניתוח כרזות וקטעי עיתונות על	נווה אייל, נביא אלי, זמנים מודרניים, חלק א', תל-אביב, 1998, ע"מ 133 – 124.	מלחמה טוטאלית, רודן, סוס, גליפולי, מלחמת חפירות,	התלמידים ילמדו את מאפייניה של המלחמה	5	מלחמת העולם הראשונה – מאפייני המלחמה

	המלחמה.		גיוס חובה המוני, דה-הומניזציה של האויב.	הטוטאלית ואת השלכותיה, ואת השימוש בטכנולוגיה מתקדמת של התקופה.		הטוטאלית
תרגיל מספר 3	קריאה משותפת בטקסט הראשוני של אביגדור המאירי.	נווה אייל, נביא אלי, <u>זמנים מודרניים</u> , חלק א', תל-אביב, 1998, ע"מ 134 – 138. המאירי, אביגדור, <u>השיגעון הגדול: רשימות קצין עברי במלחמה הגדולה</u> , דביר 1989.	הגדוד העברי, הצהרת בלפור, סייקס פיקו, טרומפלדור,	התלמידים יכירו את מצבם המורכב של היהודים הנמצאים משני קווי החזית, כאזרחים במדינות לאום הנמצאות במצב מלחמה.	5	היהודים במלחמת העולם הראשונה
תרגיל מספר 3	ניתוח יצירות אומנות וספרות כדרך להמחיש את התוצאות התרבותיות.	תומסון, דייויד, <u>אירופה מאז נפוליאון</u> , (תרגום, אריה חשביה) כרך ב', תל-אביב, 1984 ע"מ 547-551; 572-576. מעין, שגיא, "מילים תחת אש: זכרון המלחמה בעיני הספרות", <u>זמנים</u> , 65, 140-153.	הדור האבוד, ספרות מגויסת, ספרות פציפיסטית, זכות בחירה לנשים,	התלמידים יכירו את תוצאות המלחמה בתחומי החברה ואת השפעותיה על התרבות (ספרות, אמנות – ציור ופיסול)	5	מלחמת העולם הראשונה – תוצאות פוליטיות וחברתיות ותרבותיות
תרגיל מספר 3	סיור בבית הקברות האנגלי תוך כדי התייחסות למאפייני הזיכרון.	ג'ורג' מוסה, <u>הנופלים בקרב</u> , עם עובד, 1993	בתי קברות צבאיים, הנצחה, ימי זיכרון, פולחן החייל המת, קבר החייל האלמוני	התלמידים ילמדו את מושג החייל המת ואת הפולחן שקם בעקבות המלחמה.	5	מלחמת העולם הראשונה – זיכרון ופולחן החייל המת - סיור

ביבליוגרפיה מורחבת: ארה"ב

- אריאלי, יהושע, המחשבה המדינית בארה"ב, מוסד ביאליק, ירושלים, 1992.
- אריאלי, יהושע, "מיתוס הדמוקרטיה", בתוך, היסטוריה ופוליטיקה, תל-אביב, 1992.
- אליאב-פלדון, מירי (עורכת), בעקבות קולומבוס 1492-1992, מרכז זלמן שזר, ירושלים, 1996.
- ג'וזפסון, מתיו, הבארונים השודדים: הקפיטליסטים האמריקנים הגדולים 1861-1901, שוקן, ירושלים, 1969.
- גוטפלד, ארנון, ארצות הברית ממלחמת האזרחים למלחמה הקרה, האוניברסיטה המשודרת, תל אביב, 1987.
- גוטפלד, ארנון (עורך), החוויה האמריקנית: פרקים בהיסטוריה של ארצות הברית ובתרבותה, זמורה ביתן תל אביב, 1986.
- גוטפלד, ארנון, "הקאובוי והספר האמריקני - מיתוס ומציאות", זמנים 16, עמ' 60-72.
- גוטפלד, ארנון, ממושבות למלחמת אזרחים: היסטוריה אמריקנית עד 1861, האוניברסיטה המשודרת, תל אביב, 1986.
- גוטפלד, ארנון, "פסיקת בראון נגד טופיקה והשפעתה על ההיסטוריה האמריקנית", בתוך: דניאל גוטוויין ומנחם מאוטנר, משפט והיסטוריה, ע"מ 231-246.
- גוטפלד, ארנון, (עורך) שערים לחוויה האמריקנית. תל אביב, רמות - אוניברסיטת תל אביב, 2006.
- הופשטר, ריצ'רד, המסורת המדינית של אמריקה ויוצריה, יחדיו, תל אביב, 1969.
- הורביץ, חגי, "חוקה וגזענות במורשת ארצות הברית", זמנים, 24, 1987.
- המילטון, אלכסנדר, מדיסון, ג'יימס וג'ון ג'ון, הפדרליסט, הוצאת שלם, ירושלים, 2002.

זין, הווארד, היסטוריה עממית של ארצות הברית : מ-1492 ועד ימינו, בבל, תל אביב, 2007.
מוריסון, סמיואל אליוט, קומג'אר הנרי סטיל, ולכטנברג וויליאם אי., ההיסטוריה של ארצות-הברית, תל-
אביב, 1984.

מצר, יעקב, "עידן חדש ומשבר בסופו", זמנים, 8, ע"מ 44-57.

נווה, אייל, האתוס הליברלי בחברה האמריקנית, תל-אביב, 1997.

נווה, אייל, המאה האמריקאית, תל אביב: משרד הביטחון, האוניברסיטה משודרת, 2000.

נווה, אייל, "רצח מנהיגים אמריקנים: טראומה, טרגדיה ומשמעות" זמנים, 57, 1996

סינקלר, אפטון, הג'ונגל, זמורה ביתן, תל אביב, 1987.

פיצג'רלד, סקוט, גטסבי הגדול, הקיבוץ המאוחד, 1999.

פריצ'ט, הרמן, החוקה האמריקנית, זמורה ביתן, תל אביב, 1982.

קולקה, גיורא, "צמיחתה של רפובליקה חוקתית. השורשים של הדמוקרטיה האמריקנית." זמנים 9, עמ' 45-
32.

חוברת זמנים (26) 1987, המוקדשת לחוקה האמריקנית.

ביבליוגרפיה מורחבת: חברת ההמונים המודרנית

- אבינרי, שלמה, הרעיון הציוני לגוונים, תל אביב, עם עובד, 1980.
- אבינרי, שלמה, הרצל, מרכז זלמן שזר, ירושלים 2007.
- אבינרי, שלמה, רשות הרבים: שיחות על מחשבה מדינית, ספרית פועלים, מרחביה, 1966.
- אלבוים דרור, רחל, "נשים באוטופיות הציוניות", קתדרה, 66, 1992, ע"מ 111-143.
- אלרואי, גור, אימיגרנטים: ההגירה היהודית לארץ-ישראל בראשית המאה העשרים, יד בן-צבי, ירושלים, 2004.
- בכרך, צבי, אנטישמיות מודרנית, האוניברסיטה המשודרת, משרד הביטחון, 1979.
- בנימין, ולטר, מבחר כתבים, הקיבוץ המאוחד, 1996.
- ברדן, ז'אן דני, פרשת דרייפוס, עם עובד, 2003.
- ברזל, הלל, תנועות נוער קורותיה בעמים ובישראל, (ללא שנת הוצאה).
- ברטל, ישראל (עורך) העלייה השנייה, כרכים א-ג, ירושלים, יד בן צבי, 1997.
- ברכט, ברטולד, גלות המשוררים: מבחר שירים 1914-1956, הקיבוץ המאוחד, 1978.
- ברלין, ישעיהו, ארבע מסות על חירות, רשפים, 1971.
- גולומב, יעקב, מבוא לפילוסופיות הקיום - אקזיסטנציאליזם, הוצאת האוניברסיטה המשודרת, 1990.
- גרינפלד, פרדריק, נביאים בבלי כבוד, עם עובד, תל אביב, 1988.
- דה שליט, אבנר, סוציאליזם. תל אביב, משרד הביטחון, 1994.

הובסבאום, אריק, לאומיות ולאומים מאז עידן המהפכה, תל אביב, רסלינג, 2006.

הובסבאום, אריק, עידן הקיצוניות, תל אביב, עם עובד, 1999.

הרצל, בנימין זאב, החזון, הספריה הציונית, 1960.

ויין, פרנסיס, קארל מארכס, תל אביב, ידיעות אחרונות, 2005.

זנד, שלמה, הקולנוע כהיסטוריה: לדמיין ולביים את המאה העשרים, עם עובד, תל אביב, 2002.

טוכמן ברברה, אוגוסט 1914, תל אביב, משרד הביטחון, 1996.

טוכמן, ברברה, המגדל הגאה, דביר, 1998.

כהן בנימין, המניפסט הקומוניסטי במבחן הזמן, הקיבוץ המאוחד, 1998.

לם, צבי, במערכולת האידאולוגיות: יסודות החינוך במאה העשרים, מאגנס, ירושלים, 2002.

לם, צבי, תנועות הנוער הציוניות במבט לאחור, גבעת חביבה, 1991.

מגי, בריאן, הפילוסופים הגדולים: מבוא לפילוסופיה המערבית, פרוזה, תל אביב, 1997.

מוסה, ל. ג'ורג', הנופלים בקרב, תל אביב, עם עובד, 1990.

מיל, ג'ון סטיוארט, על החירות, הוצאת מאגנס, 1946.

מישורי, אליק, שורן, הביטו וראו: איקונות וסמלים חזותיים בתרבות הישראלית, עם עובד, תל אביב, 2000.

נווה, אייל, המאה האמריקאית, תל אביב, האוניברסיטה המשודרת, 2000.

נוימן, בעז, תשוקת החלוצים, עם עובד, תל אביב, 2009.

- ניטשה, פרידריך, בה אמר זרטוסטרא, שוקן, 1997.
- ענברי, אסף, הביתה, ידיעות אחרונות, תל אביב, 2009.
- צוויג, סטפן, העולם של אתמול, זמורה ביתן, תל אביב, 1982.
- צימרמן, משה, וילהלם מאר: הפטריארך של האנטישמיות, זלמן שזר, ירושלים, 1982.
- קולקה, גיורא, עידן המהפכות, האוניברסיטה הפתוחה, 1986.
- קונפינו, מיכאל, מסנקט פטרבורג ללנינגראד: מסות על דרכה ההיסטורית של רוסיה, עם עובד, תל אביב, 1993.
- קונרד, ג'וזף, בלב האפלה, ידיעות ספרים, 2008.
- קליבלאט, נורמן, פרשת דרייפוס והשתקפותה בספרות, באמנות ובתקשורת, משרד הביטחון, 1991.
- קלינברגר, רות, פרקים בתולדות המחשבה המדינית,
- קמיר, אורית, כבוד אדם וחווה: פמיניזם ישראלי, משפטי וחברתי, ירושלים, כרמל, 2007.
- קפקא, פרנץ, רופא כפרי, עם עובד, תל אביב, 2000.
- שטרנהל, זאב, לא ימין ולא שמאל: האידיאולוגיה הפשיסטית בצרפת, עם עובד, 1988.
- שטרנהל, זאב, המחשבה הפשיסטית לגווניה, ספריית פועלים, 1988.
- שטרנהל, זאב, בניין אומה או תיקון חברה, עם עובד, 1995.
- שיחור, רחל, ניטשה – עיונים בתרבות המערב, האוניברסיטה המשודרת, תל אביב, 1989.
- שילה, מרגלית, אתגר המגדר: נשים בעליות הראשונות, הקיבוץ המאוחד, תל אביב, 2007.

שילה, מרגלית, "נשים בעלייה השניה", יהדות זמננו- שנתון לעיון ולמחקר, כרך 9 תשנ"ה.

שפירא, אניטה, יהודים חדשים, יהודים ישנים, עם עובד, תל אביב, 1997.

תומסון, דיוויד, אירופה מאז נפוליאון, כרכים א-ב, תל אביב, זמורה ביתן, 1984.

כתבי עת:

חוברת זמנים (65) 1988-1989: גליון המוקדש למלחמת העולם הראשונה.

חוברת זמנים (27-28) 1988: גליון המוקדש למהפכות ברוסיה.

חוברת זמנים (62) 1998: גליון המוקדש לנשים.

אתרי אינטרנט:

אוסף התצלומים הלאומי <http://www.gpo.gov.il/>

אוסף העיתונות ההיסטורית בספרייה הלאומית <http://jnul.huji.ac.il/dl/newspapers/index1024.html>

מט"ח <http://toldot.cet.ac.il>

[/http://avot.cet.ac.il](http://avot.cet.ac.il)

הארכיון הציוני <http://www.zionistarchives.org.il/>

הארכיון הבריטי [/http://www.nationalarchives.gov.uk/documentsonline](http://www.nationalarchives.gov.uk/documentsonline)

ספריית הקונגרס האמריקני <http://www.loc.gov/index.html>

אתר יומני החדשות הבריטים [/http://www.britishpathe.com](http://www.britishpathe.com)

אתר החוג ללימודים אמריקניים באוניברסיטת תל אביב [/http://www.tau.ac.il/humanities/american](http://www.tau.ac.il/humanities/american)

נספח א' – תבחנים להערכת העבודה המסכמת בנושא ארה"ב בהיקף של 1.5 יח"ל

תהליך הכנת העבודה:

הקפדה על תהליך הכנה מדורג ומכוון על ידי המורה: בחירת נושא, ניסוח שאלת מחקר, בחירת ביבליוגרפיה, הצגת ראשי פרקים וכתבת טיוטא.
10 נקודות.

צורה:

העבודה קריאה ואסטטית, צורת העריכה מאפשרת התמצאות נוחה, עימוד, הפרקים מובחנים והכותרות בהירות ומובנות.
7 נקודות.

סגנון:

סגנון כתיבה בהיר ועניני, עברית תקנית: הגהה, תחביר ופיסוק.
8 נקודות.

כלים מדעיים:

ניסוח הולם של שאלת מחקר, מבוא, סדר פרקים מתאים לשאלת החקר, שימוש נכון במובאות, הפניות והערות שוליים, רשימה ביבליוגרפית מתאימה וערוכה כמקובל, אזכור נספחים בגוף העבודה. (30 נקודות).
30 נקודות.

תוכן העבודה:

ניכר ידע בתחום שנבחר (שליטה בחומר ההיסטורי), ניכרת גישה דיסיפלינרית (שימוש בכלי מחקר היסטוריים כגון השוואות, התבססות על מקורות ראשוניים ומשניים), ניצול נכון של הביבליוגרפיה, התוצר ורמת ההעמקה הולמים את המצופה מתלמיד כיתה י-יא, ניתוח וכתובה בהתאמה לשאלת המחקר, עיבוד הנושא מעיד על חשיבה היסטורית ועל הבנת מורכבותם של תהליכים היסטוריים הצומחים בהקשר מסוים, שאלת החקר שהוצגה נבחנה ובעבודה מוצגות מסקנות משמעותיות ביחס אליה.
35 נקודות

נספח ב' – לוח זמנים לכתיבת העבודה המסכמת בנושא ארה"ב בהיקף 1.5 יח"ל

1. בחירת נושא עד סוף ינואר בשנת הלימודים של כיתה י'.
2. קריאה ראשונית ובחירת ביבליוגרפיה – עד סוף מרץ בשנת הלימודים של כיתה י'.
3. ניסוח שאלת מחקר והצגת ראשי פרקים – עד סוף מאי בשנת הלימודים של כיתה י'.
4. הגשת טיוטא - עד סוף אוקטובר בשנת הלימודים של כיתה יא'.
5. הגשת העבודה – עד סוף מרץ בשנת הלימודים של כיתה יא'.
6. העברת הציונים לפיקוח – ראשית יוני בשנת הלימודים של כיתה י"א.

נספח ג' – דף הנחיות לתלמיד לכתובת העבודה המסכמת בנושא ארה"ב בהיקף 1.5 יח"ל

הקדמה:

במסגרת המטלות הנדרשות בתוכנית הייחודית בהיסטוריה הנכם נדרשים לכתוב עבודת מחקר העוסקת בהיסטוריה של ארה"ב בין השנים 1860-1941. מטרת העבודה היא ללמוד נושא על פי בחירתכם, לחקור אותו ולכתוב אודותיו. העבודה אמורה לשקף תהליך למידה עצמאי, תוך שימוש בכלים היסטוריים. העבודה צריכה לבטא יכולת אינטגרטיבית, שימוש מושכל וביקורתי במקורות ראשוניים ומשניים, יכולת העמקה ואת הידע הנרכש על ידכם.

תהליך העבודה:

במהלך העבודה עליכם להיות בקשר רציף עם המורה תוך כדי עמידה בלוח הזמנים הבא:

1. בחירת נושא עד סוף ינואר בשנת הלימודים של כיתה י'.
2. קריאה ראשונית ובחירת ביבליוגרפיה – עד סוף מרץ בשנת הלימודים של כיתה י'.
3. ניסוח שאלת מחקר והצגת ראשי פרקים – עד סוף מאי בשנת הלימודים של כיתה י'.
4. הגשת טיוטא - עד סוף אוקטובר בשנת הלימודים של כיתה יא'.
5. הגשת העבודה – עד סוף מרץ בשנת הלימודים של כיתה יא'.

הנכם מוזמנים, לשאול והתייעץ בכל שלב ובכל סוגיה הקשורה בבחירת הנושא ובכתיבת העבודה.

מבנה העבודה:

מבוא: המבוא יציג את שאלת המחקר, יסביר את הסיבות לבחירת הנושא והשאלה, יציג את מבנה העבודה וכיצד עונים הפרקים השונים על שאלת המחקר. רקע היסטורי: הרקע ההיסטורי אמור להיות ממוקד ורלוונטי לנושא ושאלת המחקר. פרקי העבודה: על הפרקים להתייחס לשאלת המחקר, סדר הפרקים צריך להיות הגיוני ומוסבר. סיכום ומסקנות: הסיכום בוחן ומציג את המסקנות המשמעותיות ביחס לשאלת המחקר. ביבליוגרפיה: רשימה מסודרת, הקפדה על חלוקה למקורות ראשוניים ומשניים, הקפדה על כתיבה נכונה של הפריטים והקפדה על סדר נכון שלהם.

הוראות כלליות:

עליכם להקפיד על הגהה, כתיבה בהירה, עברית תקנית, כותרות בהירות ומובנות, סגנון כתיבה מובן, עימוד. יש להקפיד על ניסוח הולם של שאלת המחקר, על שימוש נכון במובאות, הפניות והערות שוליים, על אזכור נספחים בגוף העבודה. על העבודה להעיד על ידע בתחום אותו בחרתם לחקור, כלומר להציג שליטה בחומר ההיסטורי, ועל שימוש בכלים היסטוריים מקובלים כגון השוואות והתבססות על מקורות ראשוניים ומשניים. עליכם לזכור כי אין מדובר בעבודה מסכמת אלא בעבודת מחקר עצמאית הייחודית לכם והמבטאת את הידע שצברתם ממקורות שונים ואת הסינתזה שיצרתם ביניהם.

נספח ד': דוגמא לדף צפייה בסרט

חג שמח – סרטו של הבמאי כריסטיאן קריון

מבוא קצר:

הסרט המוקרן לפניכם מציג את סיפורה של הספקת אש קצרה בתקופת מלחמת העולם הראשונה, המלחמה הגדולה, המתחוללת בשנת המלחמה הראשונה ב-1914. בסרטו, "חג שמח" מגולל הבאי כריסטיאן קריון של סיפורה של שביתת נשק ספונטנית שהתחוללה בחד המולד בעיצומה של מלחמת העולם הראשונה על ידי חיילים יריבים משני עברי הקווים.

מטרת הצפייה:

המטרה בצפייה בסרט זה היא לעמוד על גורמיה העיקריים של המלחמה, על מאפייניה העיקריים ובעיקר לתת את תמונת המלחמה בקווי הביצורים שהחזיקו מעמד למעלה משלוש שנים, במה שהפך במידה רבה את המלחמה בחזית המערבית, ואף בחזית המזרחית, ל"מלחמת חפירות".

נא לענות על השאלות הבאות:

- א. הסבירו את הטיעונים ביחס ללאומיות שמובעים על ידי תלמידי בית הספר, ואת הדרך שהלאומיות באה לידי ביטוי בשדה הקרב/מלחמת החפירות. (25 נקודות)
- ב. הציגו והסבירו את הפער שבין אחוות הלוחמים המתפתחת משני צדי המתרס לעומת המחויבות להמשך הלוחמה כפי שהיא באה לידי ביטוי בנאומים של הפוליטיקאים והגנרלים. (25 נקודות)
- ג. מהי עמדתכם ביחס לאחירותם של הפוליטיקאים והגנרלים, כפי שהיא מוצגת בסרט, לפרק הזמן הממושך שבו מתקיימת המלחמה (יולי 1914 עד נובמבר 1918). (25 נקודות)
- ד. כיצד מבליט הסרט את ההיבט של "בשר לתותחים" המאפיין את גישתן של המדינות שהיו מעורבות במלחמה זו. (25 נקודות)

צפייה מהנה

נספח ה' – דוגמא לדף עבודה במהלך סיור

"בית הקברות הצבאי עמד במרכזו של פולחן הנופלים בקרב"⁹

סיור בבית הקברות הצבאי האנגלי שבהר הצופים, ירושלים

דף העבודה מתבסס על קריאתכם בספרו של ג'ורג' ל. מוסה, *הנופלים בקרב*, עמ' 89-101, ועל הסיור.

- מוסה מציג בספרו מאפיינים הקיימים בבתי הקברות הצבאיים שקמו לאחר מלחמת העולם הראשונה.
- א. ציינו חמישה מאפיינים והסבירו כיצד ממלאים מאפיינים אלו את מטרת המדינה בהנצחת החייל המת (50 נקודות).
- ב. הסבירו כיצד באים לידי ביטוי מאפיינים אלו בבית הקברות הצבאי האנגלי שבהר הצופים. הדגימו את ההסברים באמצעות תצלומים. (50 נקודות).

⁹ ג'ורג' ל. מוסה, *הנופלים בקרב*, עם עובד, 1990, עמוד 89.

נספח ו' - תרגיל כיתה: ליברליזם מהלכה למעשה

משימה ראשונה - תעמולה

בחרו שתי כרזות תעמולה של המפלגה הליברלית בבריטניה מסוף המאה התשע עשרה או תחילת המאה העשרים.

נתחו את הכרזה ביחס לנקודות הבאות:

- תוכן הכרזה
- עיצוב הכרזה
- ההקשר ההיסטורי והנושאי
- הקשר לעקרונות הליברליזם כפי שבאים לידי ביטוי בטקסטים של ג'ון סטיוארט מיל.

ניתן למצוא כרזות באתרים הבאים:

את ההקשר ההיסטורי והנושאי ניתן למצוא באינטרנט.

משימה שנייה – מדיניות

בשנים 1906-1924 שלטה המפלגה הליברלית והיא זו שהרכיבה את הממשלה.

באתר הארכיון הלאומי הבריטי ישנה סדנה הסוקרת את מדיניות הממשלה הליברלית בשנים 1906-1909.

← National archives ← education ← Britain 1906-1918 ← reforms ← welfare

achievements of the liberal reform

בחרו באחד הנושאים: צעירים, זקנים עובדים. ובנוסף בחרו בביקורת בנושא.

התבוננו באחד מהמקורות הראשוניים של הנושא שבחרתם בו, ונתחו את המקור.

נסו להשיב על השאלה הגדולה "מה עומד מאחורי הרפורמות הללו וכיצד (והאם) הן משתלבות עם האידיאולוגיה הליברלית".

ניתן לקשר עם הטקסט של תומפסון "אירופה מאז ימי נפוליאון".

נספח ז': ניתוח מקורות ראשוניים בנושא הגירה באמצעות חיפוש בארכיונים דיגיטליים

**תרגיל : הגירה והגירה יהודית כפי שמופיעה בעיתונות ובקריקטורות של התקופה -
1882 – 1914**

א. הגירה כללית בראי התקופה – 1881 – 1914
היכנסו לאתר דרך google המביא political cartoons מן התקופה, הדפיסו 2 קריקטורות והסבירו כיצד מוצגת בהן ההגירה ההמונית. מהן הבעיות העיקריות כפי שהן מוצגות על ידי הקריקטורות ומה מובלט בהן.

ב. הגירה יהודית וביטוייה בעיתונות הכתובה :

1. היכנסו לאתר הספרייה הלאומית דרך google או ישירות לאתר :
<http://jnul.huji.ac.il/>
 2. בדף הראשי, מצד ימין למטה, הקישו על "עיתונות עברית היסטורית".
 3. היכנסו לאחד מן העיתונים הבאים: חבצלת הלבנון או המגיד
 4. מצד ימין הקישו על "מפתח לפי נושאים ומחברים", ולאחר מכן על "דפדף" או "מצא"
 5. הקלידו את המילים הגירה או עלייה, או כל מושג אחר הקשור לדעתכם להגירה.
 6. בחרו באחד מן הגליונות המוצעים, ומצאו בהם את הכתבה העוסקת בהגירה.
 7. קראו את הכתבה וסכמו כיצד העיתון, כלומר העורך או הכתב, מתייחס לסוגיית ההגירה (סיבותיה, הגירה לארה"ב לעומת הגירה לא"י, הגירת יהודים מול הגירה כללית וכד').
- ג. ערכו השוואה בין כתבות מעיתונים שונים ונסו להסביר מדוע קיימים הבדלים בין הכתבות ביחס להגירה. (מקום ההוצאה לאור או השקפת העיתון).

עבודה מעניינת!

**נא להקפיד על הערות שוליים ומראי מקום
על העבודה להיות מודפסת וכרוכה.**

נספח ח': תרגיל להגשה: ניתוח טקסטים - הפוליטיקה של חברת ההמונים -

קראו בעיון את המקורות הבאים וענו על כל השאלות:

1. זאב שטרנהל, המחשבה הפשיסטית לגוניה, תל-אביב, ספריית הפועלים, 1988, עמ' 9 – 43.
2. גוסטב לה-בון, "הפסיכולוגיה של ההמון", בתוך: ז. שטרנהל, המחשבה הפשיסטית לגוניה, עמ' 49 – 54.
3. שלמה אבינרי, רשות הרבים, שיחות על מחשבה מדינית, תל-אביב, ספריית הפועלים, 1972, עמ' 212 – 218.

רשות:

שלמה אבינרי, רשות הרבים, הפרקים העוסקים במרקס ובמיל, עמ' 161 – 178.

ענו על השאלות הבאות:

1. הסבירו שלושה עקרונות מרכזיים בכל אחד מן הזרמים הפוליטיים המרכזיים המתהווים במאה ה-19 ובראשית המאה ה-20, הליברליזם, הסוציאליזם והפשיזם הראשוני.
2. הציגו את קווי הדמיון והשוני בין האידיאולוגיה הליברלית לבין האידיאולוגיה הסוציאליסטית.
3. מה ייחודה של האידיאולוגיה הטרומ פשיסטית ביחס לשתי האידיאולוגיות הקודמות לה בזמן, הליברליזם והסוציאליזם?
4. הסבירו מהם מאפייניו העיקריים של ההמון כפי שהם מוצגים על ידי גוסטב לה-בון?
5. האם ניתן להערכתכם למצוא קרבה בין האידיאולוגיה הטרומ פשיסטית לבין עמדתו של גוסטב לה-בון אל ההמון?
6. כתבו רב שיח מדומיין בין שלושת האידיאולוגיות הנ"ל. התייחסו ברב שיח זה אל המצוקות איתן הן מתמודדות, אל הדרכים בהן יש לפתור מצוקות אלה ואל הפתרונות עצמם.

עבודה מעניינת!

על התרגיל להיות מוגש בתיקה, מודפס וכתוב לפי כל הכללים של כתיבה היסטורית, הערות שוליים, רשימה ביבליוגרפית וכד'.

נספח ט: דוגמא לפעילות כיתתית - משפט ציבורי- לינקולן מול הדמוקרטיה

מנהיג ראוי לעת שלום ולעת מלחמה לעת מלחמה או דיקטטור הפוגע בעקרונות הדמוקרטיה והחוקה

האמריקנית

הכיתה תתחלק לקבוצה של סניגורים ולקבוצה של קטיגורים. כמו כן יכנהו כשופטים שלושה נציגים

מכם. כל השאר יוכלו לקחת חלק בשאלות במהלך הדיון וכן יקחו חלק בהצבעה בסיומו של המשפט

ויכריעו מי היה לינקולן, מנהיג דמוקרטי או דיקטטור לעת מלחמה.

מטרתו של משפט ציבורי זה היא לבחון את דמותו של לינקולן לפני מלחמת האזרחים ובמהלכה. הנכם מתבקשים ללמוד את דמותו של המנהיג באמצעות שאלות אלה, להשתמש בתרגיל אשר ניתן לכם אודות המיתוס של לינקולן ולענות לעצמכם על השאלות הבאות:

האם הפר לינקולן את החוקה האמריקנית ואת כללי המשטר הדמוקרטי בארצות הברית, בעצם כניסתו למלחמה בת ארבע שנים ומרובת נפגעים, כ-660.000 הרוגים, או שמא שמר לינקולן על רוחה של הדמוקרטיה האמריקנית?

האם שמר על עקרונותיה הדמוקרטיים והעביר את ארצות הברית ממדינה שבה הופרו זכויות המיעוט השחור באופן שיטתי למדינה בעלת עקרונות שונים, גם אם נאלצה לחכות למאה שנים נוספות על מנת לקיים אותם? האם היה מוצדק להיכנס למלחמה?

מה היו האינטרסים שלו כמנהיג בשעה שהחליט על פתיחה במלחמה זאת?

האם חייב המנהיג לשמור על שיטתיות ועקביות בעמדותיו?

האם מנהיג במלחמה יכול לפעול אחרת ממנהיג בעת שלום?

הנכם מתבקשים להיות מוכנים לקיומו של המשפט הציבורי במהלך השבועיים הקרובים!